

หัวข้อวิทยานิพนธ์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชายแดนกลุ่มชาติพันธุ์มอญและ
ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มพม่าและไทย: กรณีศึกษาชุมชนมอญในจังหวัด
กาญจนบุรี
(Identity Construction of Mon Women at the Thai- Burma
Border and their Interactions with the Burmese and the Thai:
The Case of a Mon Community in Kanchanaburi Province)

ชื่อผู้เขียน นางสาว เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์
(Miss Juajan Wongpolganant)

แผนกวิชา/คณะ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. ชลธิรา สัตยาวัฒนา

ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชายแดนกลุ่มชาติพันธุ์มอญและปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มพม่าและไทย: กรณีศึกษาชุมชนมอญในจังหวัดกาญจนบุรี” เป็นการศึกษาที่สะท้อนประสบการณ์ตรงในชีวิตของสตรีมอญรากหญ้า หมู่บ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี ณ ชายแดนไทย-พม่า ผู้ถูกปักป้ายว่าเป็น “คนชายขอบ” ของสังคมไทยเพราะความไร้สัญชาติ ประเด็นหลักของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ การสร้างองค์ความรู้ด้านมอญศึกษาในส่วนของเกี่ยวกับกระบวนการสร้าง “อัตลักษณ์” ของสตรีมอญ ซึ่งเรื่องราวของเธอไม่เคยได้รับการจดจำไว้เป็นลายลักษณ์จากประวัติศาสตร์กระแสหลักของสังคมมอญในบริบทของสังคมที่ผู้หญิงถูกเบียดขับออกไปจากบริบททางด้านการเมือง และมีการส่งทอด “มายาคติ” ดังกล่าวจากรุ่นสู่รุ่น จนกระทั่งผู้หญิงเกิดความรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้วผู้หญิงใช้วิธีการต่อสู้ขัดขืนแบบไม่เป็นทางการนอกเวทีการเมือง แต่ก็ส่งผลสะท้อนไม่น้อยต่อการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ในชุมชนมอญ การศึกษาวิจัยนี้ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชายแดนชาวมอญดังนี้

กระบวนการสร้าง “อัตลักษณ์” ก่อรูปขึ้นได้เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และการสื่อสารในชีวิตประจำวันในบริบทต่าง ๆ ของชุมชนคนพลัดถิ่นชายขอบทั้งรัฐไทยและพม่า การถูกผลักดันให้ไปอยู่ ณ ชายขอบเป็นแรงผลักดันให้สตรีมอญใช้วิธีการต่อสู้มากมาย และหลากหลายรูปแบบเพื่อแสวงหาที่ยืนในสังคมให้แก่ตนเองและคนในครอบครัวอย่างมีศักดิ์ศรี ในสังคมพหุชาติพันธุ์ที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงฐาน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิทธิบางประการที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นผู้ที่สามารถอ้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญเอาไว้ได้อย่างค่อนข้างสมบูรณ์ในพื้นที่วิจัยสนาม จึงได้แก่มอญที่อพยพจากพม่ามาสู่ประเทศไทยเมื่อ 50 ปีก่อน ส่วนผู้หญิงลูกของสตรีกลุ่มแรก ถึงแม้ว่าถือกำเนิดมาจากพม่าแล้วอพยพติดตามครอบครัวเข้ามา และถูกกลืนกลายเป็นคนไทยทั้งการเมืองและระบบการศึกษาไทยจากอิทธิพลของสื่อในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ อัตลักษณ์จึงมีความเลือนไหลระหว่าง “ความเป็นมอญ” และ “ความเป็นไทย” แต่ก็ยังพยายามที่จะรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีมอญไว้ให้ได้มากที่สุด แม้ว่าส่วนหนึ่งจะเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมและหวังผลที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนผู้หญิงในรุ่นหลานถูกคาดหวังจากครอบครัวและชุมชนให้รักษาความเป็นมอญเอาไว้ให้ได้มากที่สุด แต่การศึกษา อาชีพ และการเลือกคู่ครองเป็นสิ่งผลักดันให้เธอเหล่านั้นต้องแยกตัวออกไปจากชุมชนและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ในชีวิตประจำวัน “ความเป็นมอญ” จึงถูกกดทับด้วย “ความเป็นไทย” จนมีคำกล่าวติดปากชาวบ้านในชุมชนมอญพลัดถิ่น ซึ่งแสดงถึงทวิอัตลักษณ์ของคนมอญว่า “ตัวเป็นมอญ แต่ใจเป็นไทย”